

FIRST LANGUAGE CZECH

0514/01

Paper 1 Reading

May/June 2014

2 hours

Additional Materials: Answer Booklet/Paper

READ THESE INSTRUCTIONS FIRST

If you have been given an Answer Booklet, follow the instructions on the front cover of the Booklet.
Write your Centre number, candidate number and name on all the work you hand in.
Write in dark blue or black pen.
Do not use staples, paper clips, glue or correction fluid.
DO NOT WRITE IN ANY BARCODES.

Answer **all** questions.

At the end of the examination fasten all your work securely together.
The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.

ČTĚTE PROSÍM TYTO POKYNY

Pokud jste obdrželi materiál určený k odpovědím, dodržte pokyny napsané na přední straně tohoto zadání.
Na všechny listy s odpověďmi, které odevzdáte, napište číslo vašeho centra, vaše kandidátské číslo a vaše jméno.
Pište tmavě modrým nebo černým perem.
Nepoužívejte kancelářské svorky, sešíváčku, lepidlo a korektorské bělítko.
NEPIŠTE DO ČÁROVÝCH KÓDŮ.

Odpovězte na **všechny** otázky.

Na konci zkoušky sepněte bezpečně všechny listy vaší práce.
Počet bodů je uveden v závorkách [] na konci každé otázky nebo podotázky.

This document consists of **5** printed pages and **3** blank pages.

Přečtěte si následující úryvek z knihy „Král železný, král zlatý“ od Ludmily Vaňkové.

Zodpovězte všechny otázky. 20 bodů můžete získat za správnost odpovědí, 5 bodů za jejich jazykovou přesnost a výstižnost.

TEXT 1

Ludmila Vaňková – Král železný, král zlatý. (úryvek, upraveno)

Český král Přemysl Otakar II. se díval úzkým oknem dolů na kalný proud, který se valil korytem řeky hluboko pod přešpurským hradem. Víc než před rokem sem pronikl s okrvavělým mečem jako dobyvatel. Dnes tu byl jako posel míru, jako vítěz, a co víc, byl tu dokonce jako ženich na své vlastní svatbě s Kunhutou, prý nejkrásnější princeznou světa – a přece jeho srdcem vládla sklíčenost, kterou nedokázal přemoci.

5

Teprve před několika dny opustila jeho první žena Markéta Prahu, aby se uchýlila do kláštera. Doprovodil ji za ranního šera daleko za brány města jako milující syn. Když si ji před devíti lety bral, vzbuzovala v něm úctu a oddanost, byla tehdy ve věku jeho matky, nemohla mu už dát syna.

Daleko za ním leželo ale loučení ještě bolestnější. Odloučení od Anežky, jeho milenky. Vždycky byla jen jeho silou a nikdy jeho starostí. Málokdy na ni myslel v její nepřítomnosti. S tak urputnou vytrvalostí to bylo dnes vlastně poprvé.

10

A právě dnes by neměl. Slzy loučení už přece dávno oschly. Dnes se měl setkat s tou, s níž získá záruku míru.

„Čekají tě, má paní.“ Hlouček služebných už dávno spoutal perlovou čelenkou bohatou záplavu Kunhutiných vlasů.

15

„Už mne nechte,“ řekla Kunhuta netrpělivě snaživým služkám. „Půjdu.“

Kateřina, jedna z jejích služebných, se připojila k jejímu boku. „Ty se ani nezeptáš, jaký český král je?“ vyhrkla a pokračovala: „Je krasavec, ale já bych se ho bála. Vypadá velmi vznešeně. A přísně. Ani jednou se neusmál, když ho lidé zdravili. Když mu vyjel naproti tvůj strýc Štěpán, vypadalo to, že ho Přemysl nevnímá. Mluvil s ním a díval se kamsi jako skrze něj. Jeho plášť byl protkávaný zlatem, že skoro nebylo vidět látku. Prý se ve zlatě přímo topí.“

20

„Vrať se,“ řekla najednou překvapené Kateřině. „Půjdu sama.“

Není její výraz příliš pyšný, její oči příliš nezkratné? A její krása, na kterou byla donedávna tolik hrdá, příliš vyzývavá na skutečně urozenou paní? Konečně, co na tom záleží. Jemu je to nejspíš jedno. Věděla až příliš dobře, že Přemysl hledá především matku pro dědice trůnu. Nedá-li mu ho včas ...

25

Pootevřela dveře a zapátrala očima po neznámých tvářích.

V té chvíli se český král obrátil a zahleděl se jí přímo do očí.

Nádherný zjev uherské princezny Přemysla v první chvíli skoro omráčil. Srdce se v něm na okamžik zastavilo a pak se rozběhlo vpřed divokými, vzrušenými údermi. Žena, která stála před ním, jako by vystoupila z nějakého omamného snu. Útlá dlouhá šíje nesla jako pružný stvol nádherný květ její hlavy s korunou vlasů barvy roztaveného zlata. Oči byly jako letní bouře, když mračny vzdorně proráží jediný zlatý paprsek. Díval se do nich okouzlen a dojat. Přemohl své ochromení, pokročil k ní a vztáhl ruku. Nepatrně se uklonila a vložila štíhlé prsty do jeho nastavené dlaně. Ačkoliv jejich dotek byl takový, jako když motýl usedá na květinu, projel jím jako meč. Ani teď nesklopila oči. Srdce v něm plesalo. Královna. Byla to ona, byl si jist. To byla královna, i kdyby k němu přišla z pastevcovy chýše.

30

35

Vážně, bez úsměvu došli k těm, kteří na ně čekali. Přemysl se zastavil. Kunhuta došla ke svému dědovi, uherskému králi Bělovi, a sklonila před ním hlavu o poznání méně, než ji jako princeznu učili.

Na březích Dunaje v českém i uherském táboře panoval už od šera čilý ruch. Konečně sluneční paprsek prorazil podzimní ranní mlhu a svatební den vzešel v celé nádheře stříbrného jasu.

Nikdo nečekal, že mimořádný půvab jeho nevěsty nechá krále tak lhostejným. Nechybělo ani těch, kteří vřele cítili se vznešeným ženichem. Všimly jste si, jaké má smutné oči? šeptaly si ženy z vesnice v podhradí. Co ho čeká s tou pyšnou krásou? Neprojevila prý ani špetku radosti nebo rozechvění, když ho viděla poprvé. Dokonce odmítla i přednést latinskou uvítací řeč, kterou ji učili měsíce. Starého krále přivedla do rozpaků a její matka se mohla propadnout hanbou. Po celou dobu prvního setkání se svým ženichem se ani jednou neusmála. On ostatně také ne. 40
45

Slavnostní obřad v kapli proběhl s okázalou dokonalostí. Jen jedinkrát vybočil z předepsaných mezí, když první manželský polibek se protáhl tak neúměrně, že kněz na to musel dvakrát upozornit snoubence. Anna, nevěstina matka, kterou trochu hryzalo svědomí, že své překrásné dítě prodala muži bez srdce, se začala usmívat.

Otázka 1

- (a) Kde se příběh odehrává? [1]
- (b) Proč neměl Přemysl Otakar II. se svou první ženou Markétou děti? [1]
- (c) V jakém příbuzenském vztahu byla princezna Kunhuta ke Štěpánovi? [1]
- (d) Udejte dva důvody, proč si Přemysl Otakar II. bral za manželku Kunhutu. [2]
- (e) Udejte dva důvody, které vedly Přemysla k tomu, že si na adresu Kunhuty pomyslel toto: „Královna. Byla to ona, byl si jist. To byla královna, i kdyby k němu přišla z pastevcovy chýše.“ (řádek 35) [2]
- (f) Udejte dva případy, kdy princezna Kunhuta porušila dvorní etiketu. [2]
- (g) Udejte tři důvody, proč ženy z vesnice litovaly krále. [3]
- (h) Ve kterém ročním období se odehrála svatba Přemysla a Kunhuty? [1]
- (i) Udejte dva důvody, proč se Anna, Kunhutina matka, začala při svatebním obřadu usmívat. [2]
- (j) Vlastními slovy stručně vysvětlete význam těchto citátů z textu:
 - (i) „Oči byly jako letní bouře, když mračny vzdorně proráží jediný zlatý paprsek.“ (řádek 31–32) [2]
 - (ii) „Ačkoliv jejich dotek byl takový, jako když motýl usedá na květinu, projel jím jako meč.“ (řádek 33–34) [2]
 - (iii) „Srdce v něm plesalo.“ (řádek 34) [1]

[20 + 5 = 25]

Přečtěte si pozorně výňatek z encyklopedického hesla o českém králi Přemyslu Otakaru II.

Zodpovězte otázky. Celkem můžete získat 25 bodů. 15 bodů za věcnou správnost odpovědí, 10 bodů za jazykové ztvárnění, a to takto: 5 bodů za styl a kompozici, 5 bodů za gramatickou přesnost.

TEXT 2

Zdroje: www.wikipedia.cz / upraveno

Toulky českou minulostí 1 / upraveno

Přemysl Otakar II. se narodil kolem roku 1233 jako druhorozený syn českého krále Václava I.

31.července 1247 se Přemysl postavil do čela vzpoury proti svému otci, nechal se svévolně zvolit spoluvladařem a přisvojil si titul „mladšího krále“. Tato vzpoura odhalila na počátku jeho kariéry povahový rys, který toho muže v mnoha ohledech výtečného provázal pak životem: udivující bezohlednost.

5

V srpnu 1249 už ale musel Přemysl s otcem vyjednávat, vojsko krále Václava I. oblehlo Pražský hrad a po deseti dnech se syn-vzbouřenec vzdal.

Václav poslal Přemysla Otakara na Moravu a svěřil mu pod správu moravské území.

V roce 1251 pak Václav ve shodě s Přemyslem zařídil, že si rakouská šlechta zvolila Přemysla Otakara za vládce. Tento Přemyslův nárok na Rakousy a Štýrsko byl navíc podpořen sňatkem s dědičkou těchto území Markétou Babenberskou, přestože byla o více než třicet let starší. I současníky udivovala samozřejmost, s jakou se tehdy devatenáctiletý Přemysl stavěl ke křiklavě nerovnému sňatku. Stárnoucí žena a mladík bez skrupulí se vzali v únoru roku 1252. Přemysl neskrýval, že na manželce ho zajímají jen listiny, o něž opírala své dědičné nároky na Rakousko a Štýrsko. Tento výsostně politický svazek garantoval územní zisk pro rod Přemyslovců a výrazně posilnil jejich pozici v Evropě. V soukromém životě Přemysl ale svoji ženu Markétu odmítal a zcela na ni zanevřel, když zjistil, že mu už nemůže dát potomka.

10

15

Osobní štěstí a možná i opravdovou lásku našel u milenky, Anežky z Kuenringu, se kterou měl tři nemanželské děti.

V roce 1253 zemřel jeho otec Václav I. a Přemysl Otakar II. se stal formálně českým králem.

20

V roce 1260 začalo nejpříznivější desetiletí Přemyslovy vladařské dráhy. Vládl evropské velmoci. Vzbuzoval hrůzu a strach. Vládl navíc ohromným bohatstvím. Za čtvrtstoletí jeho kralování neslyšíme odnikud, že by se kdy ocitl ve finanční tísní.

Neklidným sousedem mu byly jen Uhry, kde spolu vládli král Béla IV. a jeho syn, tzv. mladší král Štěpán.

12.července 1260 se odehrála Bitva u Kressenbrunnu (dnes *Engelhartstetten* v Dolním Rakousku, 15 km severozápadně od Bratislavy, tehdejšího Prešpurku) mezi vojsky Přemysla Otakara a Bély IV., krále uherského. Důvodem pro toto střetnutí byl dlouhodobý spor obou panovníků o nadvládu nad Štýrskem.

25

O bitvě samé víme jen málo, krom toho, že porážka, kterou uherský král utrpěl, byla opravdu zdrcující.

S uherským králem Bélou IV. ale nakonec uzavřel „věrné spojenectví“, jehož výrazem se měl stát sňatek s uherskou princeznou Kunhutou, a tak byla mírová smlouva zpečetěna.

30

V roce 1261 už měl český král jistotu, že základy k „mostu k Uhrám“ jsou pevné. Neohlížel se ani na svoji ženu Markétu, ani na favoritku Anežku, a dal svému biskupovi příkaz, aby jeho manželství s Markétou rozvedl.

Důvod měl při ruce celá léta, ale teprve nyní trumfu použil. Markéta se kdysi v mládí stala řádovou sestrou a nějakou dobu strávila v dominikánském klášteře. Slibu čistoty nebyla zbavena, ani když si

35

brala Přemysla. Tehdy ženichovi vůbec nevadilo, že k oltáři přistupuje s jeptiškou. Po devíti letech si však najednou rozpomněl, že podle předpisů je sňatek neplatný. Český král tak dosáhl roku 1261 rozvodu, kterému zatrpklá Markéta nijak nečelila, a pohltilo ji ticho klášterních zdí.

Pramálo ohleduplný Přemysl rychle zapomněl i na vřelé city k Anežce a také ji zapudil.

40

18.října 1261 se odstěhovala zapuzená královna, Prahu opustila i Anežka z Kuenringu.

25.října 1261 se v Prešpurku slavil okázalý sňatek s Kunhutou. O té se daleko za hranicemi mluvilo jako o temperamentní a výjimečně krásné a ctižádostivé ženě. Ani málo ženichovi nevadilo, že i tento sňatek je z hlediska předpisů neplatný, neboť spojil pokrevné příbuzné z třetího kolena: Přemyslova babička Konstancie byla tetou Bély IV.

45

Otázka 2

Přečtěte si pozorně Text 1 a Text 2 a zodpovězte následující otázky:

- (a) V souvislém pojednání shrňte fakta o životech Přemysla, Markéty, Anežky a Kunhuty, o nichž shodně pojednávají oba zadané texty.
[120 – 150 slov] [9]
- (b) V souvislém pojednání shrňte informace o charakteru a činech Přemysla Otakara II., o nichž pojednávají oba zadané texty odlišně.
[80 – 100 slov] [6]

[15 + 10 = 25]

Copyright Acknowledgements:

Question 1 © Ludmila Vaňková; *Král železný, král zlatý*; NAKLADATELSTVÍ; 2011.

Question 2 © *Přemysl Otakar II*; www.wikipedie.cz.

Question 2 © Petr Hora – Hořejš; *Toulky českou minulostí*; NAKLADATELSTVÍ; 1995.

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

Cambridge International Examinations is part of the Cambridge Assessment Group. Cambridge Assessment is the brand name of University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.